

HINDAMISOTSUS

Tallinn

14.09.2010 nr 399

Rahvakapitali obligatsioonide registri ja erastamisväärtpaberite keskregistri digitaalsete andmebaaside ning nende alusdokumentide arhiiviväärtuse väljaselgitamine

I ÜLDOSA

1.1 HINDAMISE EESMÄRK

Hindamisotsuse eesmärk on selgitada välja omandireformi registre: rahvakapitali obligatsioonide registri ja erastamisväärtpaberite keskregistri digitaalsete andmebaaside ning rahvakapitali obligatsioonide väljaandmise ja erastamisväärtpaberiarvete avamise alusdokumentide arhiiviväärtus.

1.2 HINDAMISE ALGATAMINE

Alates 1. juulist 2007 lõppes erastamisväärtpaberite kasutamine. Seoses sellega algatas Riigiarhiiv omandireformi registre hindamise (Riigiarhiivi 08.03.2007 kiri nr 577). Praktiline hindamistegevus algas 2009. a lõpus, kui hakati menetlema omandireformiga seonduvate seaduste muutmise seadust, kus kavandati sätestada erastamisväärtpaberite keskregistri likvideerimine.

1.3 HINNATAVATE REGISTRITE JA NENDE ALUSDOKUMENTIDE TEKKEKONTEKST, ÜLEVAADE JA KOOSSEIS

1991.–1993. aastal töötati välja omandireformi läbiviimist reguleerivad seadusandlikud alused, mille eesmärgiks oli omandisuhete ümberkorraldamine omandi puutumatus ja vaba ettevõtluse tagamiseks, omandiõiguse rikkumisega tehtud ülekohtu heastamine ning eelduste loomine turumajandusele üleminekuks. Omandireformi kaudu sooviti heastada nõukogude võimu poolt Eestis ajavahemikus 16. juuni 1940 – 01. juuni 1981 ellu viidud ebaseaduslikud tehingud: natsionaliseerimine, kollektiviseerimine, õigusvastane represseerimine, ametiisikute omavoli.

Omandireformi õigustatud subjektideks olid isikud (vastavalt omandireformi aluste seaduse defineeringule), sealhulgas riik, kellel on seaduse järgi õigus nõuda vara tagastamist või kompenseerimist, organisatsioonid, kelle põhikirjaline tegevus polnud katkenud, kohalikud omavalitsused.

Omandireformi objektiks oli õigusvastaselt võõrandatud maa koos sellega püsivalt seotud loodusobjektidega, ehitised, laevad, põllumajandusinventar, tootmishoonete sisseseade, aktsiad ja osatähed, arvestamata neil lasunud võlg.

Sotsialismi perioodil natsionaliseeritud vara tagastamine või erastamine on üheks kõige olulisemaks reformiks üleminekul plaanimajanduselt turumajandusele.

Registrite vastutav töötleja on Rahandusministeerium ning volitatud töötleja on AS Andmevara (kuni 1997. aastani Riigiarvutuskeskus).

Registrid kuulusid iseseisvate registritena riiklike registrite hulka ning nende andmetel on dokumentidega võrdustatud õiguslik staatus. Registrite tegevust korraldavate kesktalituste poolt välja antud dokumendid (väljavõtted registriandmetest, kokkuvõtted jms) ei vajanud täiendavat tõestamist ega kinnitamist.

Registritest tehakse päringuid, põhiliselt tellitakse väljatrukke erastamistingute tõendamiseks (käesoleval ajal umbes 10 väljavõtet kuus).

1.3.1 Rahvakapitali obligatsioonide register

Rahvakapitali obligatsioonide register (edaspidi RKOR) loodi Vabariigi Valitsuse 19.10.1993. a määrusega nr 320 ning likvideeriti Vabariigi Valitsuse 29.09.1998. a määrusega nr 222.

RKOR loodi eluruumide erastamise seaduse baasil ja tema eesmärk oli saada ülevaade selle seaduse alusel antavate rahvakapitali obligatsioonide väljastamisest ja kasutamisest eluruumide jm vara erastamisel.

Registrit on peetud kahetasandilise digitaalse andmebaasina, mis koosneb:

- 1) esmatasandi kohaliku omavalitsuse täitevorgani rahvakapitali obligatsioonide registrit (alamregister);
- 2) vabariikliku tasandi rahvakapitali obligatsioonide registrit (keskregister).

Andmeandjaks alamregistrile oli elamuorgan või kohaliku omavalitsuse täitevorgan, keskregistrile alamregister või osakute pärandamisel notar ja põllumajandusosaku puhul põllumajandusreformi komisjon.

RKORi andmete koosseis on järgmine:

- 1) rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaardi väljavõtnud isikute andmed (ca 1,1 miljon isikut);
- 2) isikute tööaastad ning nende arvestuslik väärtus (rahvakapitali obligatsioon);
- 3) arvestus osakute kasutamise üle (eraldi võeti arvele põllumajanduses töötatud aja eest arvutatud põllumajandusosak kui rahvakapitali obligatsiooni erivorm).

Pärast RKORi likvideerimist 1998. aastal anti RKORi keskregistri andmed üle erastamisväärpaberite keskregistri (edaspidi EVPKR) koosseisu.

RKOR on kirjutatud andmebaasisüsteemis Foxpro 2.5.

1.3.2 RKORi alusdokumendid

Rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaart (edaspidi arvestuskaart), mille vorm on lisatud hindamisotsusele, oli abivahend omandireformi aluste seadusega sätestatud rahvakapitali obligatsiooni väärtuse määramiseks.

Arvestuskaart anti Eesti Vabariigi alalistele elanikele seisuga 1992. aasta 1. jaanuar ja sellele kanti isikuandmed, isiku poolt töötatud aeg (tööstaaž) riiklike ja munitsipaaleluruumide erastamise seaduse alusel ja rahvakapitali obligatsiooni rahaline väärtus. Põllumajandusreformi

seaduse alusel kanti töösakut taotleva isiku arvestuskaardile töösak ühismajandi varas tööaastates ja rahalises väärtuses.

Arvestuskaarti kasutati riiklike ja munitsipaaleluruumide erastamise seaduse § 10 sätestatud maksevahendi – rahvakapitali obligatsiooni väärtuse määramiseks täistööstes ja nendega ekvivalentsetes elamispinna ruutmeetrites. Arvestuskaart asendas rahvakapitali obligatsiooni eluruumide vahetel omandamisel arvestuskaardi valdaja poolt. Isikule, kes soovis temale määratud rahvakapitali obligatsiooni kasutada muu erastatava riigivara omandamiseks, anti välja rahvakapitali obligatsiooni alusel erastamisväärtpaber.

Arvestuskaardi väljastamisega seotud ja kaardil olevad andmed sisestati **vormnimekirjade** (vorm 1 "Rahvakapitali obligatsioonide arvestuskaarte väljastavate allüksuste nimekiri", vorm 2 "Rahvakapitali obligatsioonide arvestuskaartide registreerimisnimekiri" ja vorm 3 (vormi täiendus 3*) "Rahvakapitali obligatsioonide tööstaažandmete registreerimisnimekiri") alusel RKORi keskregistrisse. Maakondade/vabariiklike linnade omavalitsused, kohalikud omavalitsused ja notarid olid kohustatud esitama täidetud vormnimekirjad soovitatavalt disketil, aga arvutikasutamise võimaluste puudumisel paberandjal RKORi kesktalitusele.

RKORi andmete sisestamisel kasutati veel järgmisi vormnimekirju:

- a) "Aktiga mahakantud rahvakapitali obligatsioonide arvestuskaartide registreerimisnimekiri" (vorm2A);
- b) "Rahvakapitali osakute eest eluruumi omandamine" (vorm4);
- c) "Rahvakapitali osakute kinkimine ja pärandamine" (vorm5);
- d) "Rahvakapitali osakute pärandamine" (vorm5N);
- e) "Rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaardilt juriidilise isiku arvestusnimekirja kantud osakute tühistamine (vorm 5T);
- f) "Rahvakapitali osakute kandmine pangaasutusse" (vorm6);
- g) "Ühistatud vara kompensatsiooni asendamine" (vormYVR);
- h) "Täienduskanded rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaardile" (vorm E ja vorm_ADD).

AS Andmevaras on säilitamisel registrikannete alusdokumentidena RKORile saadetud vormnimekirjade originaalid paberil.

1.3.3 Erastamisväärtpaberite keskregister

Erastamisväärtpaberite keskregister loodi Vabariigi Valitsuse 20.12.1993. a määrusega nr 400. 10.06.2010 võeti vastu omandireformiga seonduvate seaduste muutmise seadus, millega antakse Vabariigi Valitsusele volitus otsustada EVPKRi likvideerimine 2011. aasta 1. juuliks.

EVPKR asutati erastamisväärtpaberite väljaandmise ja nendega arveldamise süsteemi loomiseks. Registri lahutamatuks osaks olid pangaasutuste automatiseeritud töökohad.

EVPKR moodustati lähteregistrite RKORi ja õigustatud subjektide ning tagastatava ja kompenseeritava vara registri (TKVR) andmete alusel. RKORist laekusid andmed isikute kohta, kes ei kasutanud oma arvestuskaarti eluruumide erastamiseks ja TKVRist laekusid andmed isikute kohta, kellel oli õigus saada riigilt kompensatsiooni õigusvastaselt võõrandatud vara eest.

EVPKRi andmete koosseis koosneb kolmest alagrupid:

- 1) arve omaniku andmed;
- 2) andmed erastamisväärtpaberitega tehtud pangaoperatsioonide kohta vastavalt pangaasutuste andmetele;
- 3) teenindusandmed andmetöötluse korraldamiseks.

EVPKR on loodud Progress 7.2C-s

1.3.4 EVPKR-i alusdokumendid

Erastamisväärtpaber (EVP) anti välja Vabariigi Valitsuse 13. juuli 1993. a määruse nr 216 "Õigusvastaselt võõrandatud vara eest kompensatsiooni määramise korra" kohaselt linna-, valla- või maavalitsuse poolt välja antud õigusvastaselt võõrandatud või ühistatud vara kompenseerimise korralduse alusel. EVP registreeriti ja säilitati elektroonilisel EVP arvel EVPKRis või väärtpaberiarvel Eesti väärtpaberite keskregistris.

EVP arve avamiseks tuli esitada vormikohane avaldus (vorm EVP1) koos vajaliku alusdokumendiga (vara kompenseerimise korraldus, arvestuskaart, kinkeleping või pärimisõiguse tunnistus) valla-, linna või alevivalitsusele, kus arvestuskaart registreeriti või kus vara kompenseerimise otsus vastu võeti. Arve avati väljavalitud pangas. Rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaardi alusel avatud arvele sai täiendada kandega liita õigusvastaselt võõrandatud vara eest saadav kompensatsioon ja vastupidi. EVP arvet sai avada ja kasutada ka notariaalselt kinnitatud volituse alusel. EVP arvega oli võimalik osta erastatavat vara (maad, eluruumi, ettevõtete või investeerimisfondide aktsiaid) ja osta Hüvitusfondi obligatsioone, osta investeerimisfondi aktsiaid või pensionifondi osakuid. Arvelt võis teha lepingu alusel ülekande pensionifondile, ülekandeid teiste isikute EVP arvetele, sealhulgas kinkelepingu või pärimisõiguse tunnistuse alusel.

EVPKR-i **andmete alusdokumendid** on järgmised:

- Vormikohane avaldus (eraisiku) EVP arve avamiseks (vorm EVP1), mida säilitatakse kohalikus omavalitsuses;
- Vormikohane avaldus (juriidilise isiku) EVP arve avamiseks (vorm EVP2), mida säilitatakse pangas;
- Vormikohane avaldus tehingute teostamiseks (vorm EVP3) (arve kandmine teise pank, sama panga teise allasutusse, arve sulgemine, arve taasavamine, kirjaliku teate saamine pangast arve seisu kohta või senise arvega arveldamise kohta), mida säilitatakse pangas;
- Vormikohane reserveerimistõend (vorm EVP4), vorm täidetakse pangas ja väljastatakse arve omanikule;
- Vormikohane EVP arve maksekorraldus (vorm EVP5) täidab maksja, esitatakse maksja pangale ja seda säilitab maksja, pank säilitab oma korra kohaselt.

1.3.5 Registrate alusdokumentide säilitustähtaeg

Kohalikes omavalitsusüksustes säilitatakse rahvakapitali obligatsiooni arvestuskaarte, tööstaaži tõendamiseks kasutatud lisadokumente, nende koopiaid ja ära kirju, rahvakapitali obligatsioonide alusel erastamisväärtpaberiarvete avamise avaldusi ning muid rahvakapitali obligatsioonide väljaandmise ja nende alusel erastamisväärtpaberiarvete avamise alusdokumente ja elektroonilisi andmeid. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 30.12.1997. a määrusele nr 263 kohustati omavalitsusüksusi neid **säilitama kuni 01.01.2010**.

Vastavalt erastamisväärtpaberite väljaandmise ja kasutamisega seonduvate seaduste muutmise seadusele (vastu võetud 26. jaanuar 2006. a) sai erastamisväärtpabereid kasutada eluruumide erastamise seaduse, kaasomandis oleva elamu mõttelise osa erastamise seaduse, maareformi seaduse ja mitteleuruumide erastamise seaduse alusel omandatava vara eest tasumiseks kuni 2006. aasta 31. detsembrini. Erastamisväärtpaberite keskregistris või Eesti väärtpaberite keskregistris registreeritud andmeid kustutatud erastamisväärtpaberite kohta säilitatakse nimetatud tähtpäevast arvates 20 aastat.

Vastavalt rahandusministri 20. veebruari 2007. a määrusele nr 8 "Kasutamata erastamisväärtpaberite hüvitamise ja kompensatsiooni väljamaksmise korraldamise juhend" on andmebaasi pidajal, krediidiasutusel ja Rahandusministeeriumil õigus parandada hüvituskontol

registreeritud andmeid neile antud volituste piires, kui vajadus selleks on dokumentaalselt tõestatud. Parandamise aluseks olnud dokumente **säilitatakse 2026. aasta 31. detsembrini**.

Registriandmetega seotud dokumente (pärimis-, eluruumide ja mitteeluruumide erastamise, korteriomandi seadmise ja lõpetamise lepingud) säilitavad alaliselt ka notarid vastavalt justiitsministri 09.10.2000 käskkirjaga nr 276 kinnitatud "Notari dokumentide näidisloetelule".

II HINDAMISE LÄBIVIIMINE

2.1 HINDAMISE ALUSDOKUMENDID

Hindamisel lähtuti Eesti Vabariigi omandireformi aluste seadusest, erastamisest, eluruumide erastamise seadusest, maareformi seadusest, põllumajandusreformi seadusest, erastamisväärtpaberite väljaandmise ja kasutamisega seonduvate seaduste muutmise seadusest, omandireformiga seonduvate seaduste muutmise seadusest, omandireformi registrite põhimäärustest ja muudest õigusaktidest, mis reguleerivad antud registrite pidamist ning rahandusministri 23.07.2001. a käskkirjaga nr 390 kinnitatud erastamisväärtpaberi keskregistri dokumentide loetelust.

Hindamise aluseks olid arhiiviseadus, arhiivieskiri ja Rahvusarhiivi hindamispoliitika- ja strateegiaga sätestatud hindamiskriteeriumid.

2.2 HINDAMISE KÄIK

Hindamise viisid läbi Riigiarhiivi järelevalveosakonna inspektor Külli Niidassoo ja Rahvusarhiivi digitaalarhiivibüroo nõunik Piret Randmäe.

Hindamise käigus konsulteeriti Rahandusministeeriumi riigivara osakonna juhtivspetsialisti Annike Riibega ja peaspetsialist Katrin Solvakiga ning AS Andmevara andmekogude divisjoni andmehaldusjuhi Tiiu Straussiga.

Hindamise läbiviimiseks kohtusid Rahandusministeeriumi, AS Andmevara ja Riigiarhiivi esindajad kolmel korral. 23.10.2007 toimunud kohtumisel püüti saada ülevaade registri pidamise eesmärkidest ja põhimõtetest ning anda hinnang registrite sisulisele väärtusele. Samuti selgitati registrite tehnilist olukorda. 10.02.2009 toimunud kohtumisel lepiti kokku registrite hindamisega ja avalikku arhiivi üleandmisega seonduv edasine tegevuskava. 21.05.2010 toimunud kohtumisel tutvuti AS Andmevaras registritega ja nende pidamisega seotud dokumentidega ning kooskõlastati tööülesanded registrite arhiivipüsivale kujule üleviimiseks.

Rahvakapitali obligatsioonide registri ja erastamisväärtpaberite keskregistri digitaalsete andmebaaside ning nende alusdokumentide hindamisega seonduvaid küsimusi arutati 13.01. ja 10.06.2010 toimunud Rahvusarhiivi hindamiskomisjoni koosolekul.

Hindamise tulemusel leiti, et omandireformi läbiviimiseks loodud rahvakapitali obligatsioonide register ja erastamisväärtpaberite keskregister sisaldavad üliolulist teavet, mis kajastab Eesti Vabariigi taasiseseisvumise algstaadiumil läbi viidud õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamist ja kompenseerimist ning vara omandivormi muudatusi (erastamisprotsessi).

Omandireformi registrid omavad tõestus- ja informatsioonilist ning ajaloolist väärtust. Omandireformi olulisus ning registrites sisalduv erastamisprotsessi kajastav teave on arhiiviväärtuse andmisel määravaks põhjuseks.

III KOKKUVÕTE

3.1 HINDAMISOTSUS

Hindamise tulemusena otsustati, et **arhiiviväärtuslikud on:**

1) Rahvakapitali obligatsioonide keskregistri

- andmetabelid ja nende lisafailid;
- tabelite vahelisi seoseid ning päringuid kirjeldavad andmed;
- andmebaasi juurde kuuluv dokumentatsioon (paberil):
  - Automatiseeritud Osakusüsteemile esitatavate nõudmiste hinnang 09.09.1992;
  - rahvakapitali obligatsioonide arvestuskaartide üle arvestuse pidamise vormid ning nende täitmise juhendid.
- AS Andmevara kvartaliaruanded registri pidamise kohta Rahandusministeeriumile 1995–1996 (paberil).

2) Erastamisväärtpaberite keskregistri

- andmetabelid ja nende lisafailid;
- tabelite vahelisi seoseid ning päringuid kirjeldavad andmed;
- andmebaasi juurde kuuluv dokumentatsioon (paberil):
  - Töögrupi protokollid. EVPKR Riigiarvutuskeskuse ja pankade ühine töögrupp 06.10.1993 – 18.11.1994;
  - Eelprojekt 1994;
  - Tehniline projekt 1994;
  - Andmebaasi kirjeldused (EVPKR ja EVP pangatöökoha uute versioonide väljatöötamine ning TKVR arendustööd 1997), 12.10.2006 Uus andmetabel/sidefali struktuur ja töötlemine, Panga ja EVPKR andmevahetuse faili uus struktuur EVP jäägi hüvitamise avalduste töötlemiseks - muudatus 2006/2007;
  - Kasutaja juhendid;
  - Statistilised andmed EVP-de väljaandmise ja kasutamise kohta/Projekt 1997;
  - Statistilise aruandluse programmvara loomine EVPKR tarkvara juurde/Programmide kirjeldus 1998;
  - EVP side reorganiseerimine EVP. S: 36 - 98/Aruanne AVS.AT - R/ 19981130;
  - Erastamisväärtpaberite Keskregistri arendustööd/Aruanne 2002;
  - Muudatused 2006, 2007.
- EVPKR statistilised kvartaliaruanded 1994–2000 (xls.failid)
- AS Andmevara kvartaliaruanded registri pidamise kohta Rahandusministeeriumile 1995–2003 (paberil) ja 2004–2006 (doc.failid).

Hindamise tulemusena otsustati, et rahvakapitali obligatsioonide registri ja erastamisväärtpaberite keskregistri paber- ja digitaalsetel alusdokumentidel **puudub arhiiviväärtus.**

3.2 NÕUDED HINDAMISOTSUSE JÄRGIMISEKS

1. Kirjeldada EVPKR ja RKOR andmebaasi tabelid ja seosed.
2. Kirjutada päringud koos kirjeldustega:
  - 2.1 RKOR – isiku arve seis;
  - 2.2 EVPKR – isiku arve seis.
3. Kirjeldada RKOR ja EVPKR registrite riist- ja tarkvaralise keskkonna metaandmestikud:
  - 3.1 suuremad muudatused (andmebaasitarkvara vahetus, serverite vahetus jm);
  - 3.2 viimati (arhiveeritavate andmete aktiivsel eluajal) kasutatud süsteemi täpsem andmekogu ja andmekogu sisu üldine kirjeldus;
  - 3.3 kasutatud tarkvaralise keskkonna ja selle kasutamise kirjeldus.
4. Konverteerida EVPKR ja RKOR registrite andmetabelite (tekstfailid .TXT) ja tabelitevahelised seoste failid (.SQL).
5. Konverteerida arhiiviväärtusega digitaaldokumendid .PDF failideks.

Kohalikes omavalitsustes ja AS Andmevaras säilitatavad **arhiiviväärtust mittesaanud rahvakapitali obligatsioonide registri ja erastamisväärtpaberite keskregistri paber- ja digitaalsed alusdokumendid** võib hävitada pärast säilitustähtaja möödumist. Hävitamine tuleb dokumenteerida hävitisaktiga.

Külli Niidassoo
järelevalveosakonna
inspektor

Piret Randmäe
digitaalarhiivibüroo
nõunik